

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
(нерухомі — Державний реєстр Національного культурного надбання України)
Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури
Полтавської облдержадміністрації
(найменування органу охорони пам'яток)

ПАСПОРТ

I. НАЙМЕНУВАННЯ ПАМ'ЯТКИ **Городище, селище та курганний некрополь**

II. ТИПОЛОГІЧНА
НАЛЕЖНІСТЬ

пам'ятка археології	пам'ятка історії	пам'ятка архітектури	пам'ятка мунумент. мистецтва
+			

III. ДАТУВАННЯ ПАМ'ЯТКИ (або дата історичної події, з якою пов'язане виникнення пам'ятки — для пам'яток історії)

Городище та селище роменської культури, IX - поч. XI ст. , давньоруського часу, XI – перша половина XIII ст., післямонгольської доби, друга половина XIII-XIV ст., курганний некрополь роменсько-давньоруського городища, X-XII ст..

IV. АДРЕСА (місцезнаходження) пам'ятки: *Полтавська область, Зіньківський район, Малобудийчанська сільська рада, с. Глинське, південна та південно-західна низинна частини села.*

(Під'їзд — автотраса мм. Полтава – Зіньків, до смт. Опішня Зіньківського р-ну; далі — місцевим транспортом).

V. ХАРАКТЕР
СУЧАСНОГО
ВИКОРИСТАННЯ

За початк. признач.	Культурно-освітнє	Турист.-екскурс.	Лікув.-оздор.	Житлові прим-ня	Господарче	Не використ.
+		+		+	Громадські випаси, лісонасадження	

ДОДАТКИ:

Схема розташування — 1

Фото загального вигляду — 2

Генплан та схеми — 3

Рис. знахідок — 2

VI. ІСТОРИЧНІ ВІДОМОСТІ

А	для пам'ятки археології —	історія виникнення, ким і коли проводилися розвідки і розкопки, місце зберігання колекцій
	для пам'ятки історії —	історія виникнення: коротка характеристика подій, осіб, у зв'язку з якими об'єкт набув значення пам'ятки
	для пам'яток архітектури і монументального мистецтва —	автор, будівник, замовник, історія створення

Історія вивчення. Вперше згадується в матеріалах анкетування, проведеного Центральним Статистичним Комітетом за ініціативою Д.Я. Самоквасова в 1871-1873 рр. Оглядалося і описане В.Г. Ляскоронським в кінці XIX ст. Він уклав ситуаційний план розміщення пам'ятки. Обстежувалося в 1970-х рр. М.П.Кучерою, О.В. Сухобоковим та Г.О. Сидоренко. Розвідкові відвідини комплексу в 1993-1996 рр. здійснили І.М.Гавриленко та О.М. Ткаченко. З 1997-1999 рр. в межах комплексної пам'ятки проведенні дослідження експедицією Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації під керівництвом к.і.н. О.Б. Супруненка. На території Великого городища в ур.Городище здійснений перетин валу, закладені шурфи на укріпленому посаді — острозі — в ур. Кріпость (Цвинтар), де виявлено рештки двох напівземлянкових споруд. На Малому городищі в ур. Панський Яроч була досліджена напівземлянка пізньороменського часу кінця X – початку XI ст., зібрані численні археологічні знахідки з поверхні розораних селищ навколо городищ. Для перевірки потужності культурних нашарувань були закладені кілька шурфів. На курганному некрополі роменсько-давньоруського часу досліджено 6 насипів курганного могильника у південно-східній його частині.

Колекції зберігаються в Інституті археології НАН України, Полтавському краєзнавчому музеї, в фондах Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації і Державного заповідника українського гончарства в Опішні.

б) перебудови і витрати, що змінили первісний вигляд пам'ятки

Територія Великого городища в ур.Городище незначно пошкоджена кар'єром у південно-західній частині, де у відслоненнях оголено культурні нашарування роменсько-давньоруського часу. На майданчику городища розміщено поховання часів громадянської війни. Укріплений посад в ур. Кріпость (Цвинтар) значно пошкоджений пізньосередньовічним кладовищем. Розміщений поряд курганний могильник, особливо південно-східна частина масиву курганів — поросли лісом, північна їх група — задернована, вкрита різнотрав'ям і заростями чагарників. Майже 80 відсотків від загальної кількості курганів — пошкоджені грабіжниками, ерозією та розмивом у 1950-1960-х рр. Вони зберігають на задернованих насипах сліди грабіжницьких ям округлої чи прямокутної в плані форми розміром від 0,3х0,5 до 1,5х2,0 м та глибиною — до 1,0 м. Кілька насипів перерізані навпіл вузькими траншеями, в одному випадку — траншеями навхрест. Найпівденніша ділянка роменсько-давньоруського некрополя в ур.Гуринівщина-Шираєве, у складі не менше 30 курганів, вщент розорана.

в) реставраційні роботи (загальна характеристика, час, автор, місце зберігання документації)

Не проводилися.

ВІІ. ОПИС ПАМ'ЯТКИ

А	Для пам'яток археології —	характер культурного шару, найважливіші знахідки
	Для пам'яток історії —	характеристика пам'ятки, наявність, текст і час встановлення меморіальної дошки
	Для пам'яток архітектури —	основні особливості планувальної композиційно-просторової структури і конструкцій; характер декору фасадів і інтер'єрів; наявність живопису, скульптури, прикладного мистецтва; будівельний матеріал, основні габарити
	Для пам'яток монументального мистецтва —	основні особливості композиційного і колористичного рішення: тексти, матеріал, техніка, розмір

Місцезнаходження, топографія та навколишні пам'ятки.

Глинський археологічний комплекс роменсько-давньоруського часу займає мисоподібні останці правого корінного берега р.Ворскла, висотою 30-41 м над рівнем заплави, в урочищах Городище, Кріпость (Цвинтар), Панський Яроч (Мале Городище), Тарасівка та навколишні підвищення третьої тераси, розкинувшись на загальній площі 14 га. Він складається з Великого та Малого городищ, решток острога — укріпленого посаду, а також навколишнього селища-посаду, розташованого біля підніжжя городищ.

Площа майданчика Великого городища в урочищі Городище, округлої в плані форми, складає 0,42 га (60х70 м); Малого — в урочищі Панський Яроч — 0,25 га (45х50 м). Майданчики городищ по краю останців оточені рештками оплих валів висотою до 0,8 м і шириною в основі 6,0-8,5 м. Із заходу городища захищені потужними козирками валу висотою 5-7 м при ширині основи 8-9 м. Збереглися рештки в'їздів, основи конструкцій підвісних містків, сліди ескарпування схилів та оплилі рови біля підніжжя останців. На майданчиках городищ у північно-східних частинах, знаходяться заплали ями від колодязів діаметром 8-12 м, глибиною до 2 м.

На Великому городищі, у південній частині, здійснений розріз валу траншеєю 1х12 м, де виявлено залишки первинної лінії укріплень роменської культури у вигляді частоколу по краю майданчика, а також перекриваючий її потрійний ряд давньоруських клітей (розміри 2,1х2,0 м), забутованих культурним шаром з матеріалами пізньороменського часу, XI та, у верхній частині, XII-XIII ст. У заповненні однієї з клітей трапилася унікальна знахідка — уламок керамічної полив'яної писанки.

Шурфуванням встановлено потужність культурних нашарувань острога в урочищі Кріпость (Цвинтар), яка досягає 1,30-2,45 м. Досліджені частина напівземлянкового житла роменської культури X ст., рештки іншої житлової споруди VIII – IX ст. На Малому городищі в урочищі Панський Яроч розкопане напівземлянкове житло роменської культури кінця X – початку XI ст. розміром 4,40х4,50 м, з добре збереженою конусоподібною піччю, напівовальної в плані форми, розташованої у північному кутку, із залишками дерев'яних конструкцій сходинок на вході, розвалами трьох ліпних горщиків. Найцікавішими знахідками з цього комплексу є набір зразків керамічної зоо- та орнітоморфної пластики, що походили з пічного кутка житла, — фігурки собак, бика, козулі, голівка птаха тощо, в цілому, подібні до статуеток Опішні та Полтави.

Глинський курганий могильник знаходиться за 0,5 км на південний захід від Великого городища, на схилі та краю плато мису четвертої і третьої надзаплавних терас високого берега р.Ворскла (висота над рівнем заплави 91,5 м), що примикають до зволоженого вибалку в ур.Панський яроч. Некрополь утворюють групи курганів, розділені й обмежені ярами, гребенями ерозованих у давнину невеликих мисів та підвищень, розміщені вздовж схилу високого берега в ур. Гуринівщина і Шираве, на загальній площі близько 12 га. В меридіональному напрямку могильник має довжину 0,55 км, в широтному, — вздовж схилу плато корінного берега, — 0,35 км. Він розташований в межах перепаду висот по схилах у 45 м. Обстежено 294 курганні насипи висотою від 0,1 до 1,7 м при діаметрі 2,0-14,0 м, знято план могильника. Як виявилось, у південній частині давньоруського некрополя збереглося 9 курганів скіфського часу (№№161-167, 292, 293) висотою 0,6-2,5 м та діаметром 9-20 м. Серед них — рештки найбільшого насипу (№ 167) висотою 2,5 і діаметром понад 18 м.

Серед досліджених насипів вирізняється поховання молодої жінки у кургані №2/1998 р. здійснене на рівні стародавнього горизонту у центрі насипу висотою 0,25 м і діаметром 7 м. Поховання-трупокладення з південно-західною орієнтацією на спині, руки вздовж тулуба, з великою кількістю вуглин навколо. Серед поховального інвентаря — набір з чотирьох дротяних срібних скроневих кілець та срібного біспіралеподібного, срібний «вусатий» перстень, золотоскляне (81 од.) та сердолікове (14 од.) намисто, підвіска, виготовлена з кільця срібного дроту та двох золотоскляних намистинок, частина розвалу ліпного горщика з гусеничною орнаменталією й уламок залізного ножа. Поховання датується першою половиною XI ст.

б) загальна оцінка суспільної, науково-історичної та художньої значимості пам'ятки

Глинський археологічний комплекс — є одним із найбільших, збережених у Поворсклі і належить одному зі значних центрів роменсько-давньоруського часу у Середній течії ріки, на кордоні з Диким полем. Звісно, збереження та охорона такої пам'ятки надзвичайної історико-культурної цінності та доброї збереженості, має винятково важливе значення у вивченні особливостей виникнення й утворення військово-адміністративних ранньоміських центрів Лівобережної України доби розвинутого середньовіччя.

VIII. ОСНОВНА БІБЛІОГРАФІЯ, АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА, ІКОНОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ (за часом виходу в світ)

Бобринский А.А. Сведения о различных курганах и земляных сооружениях, находящихся в Зеньковском у. Полтавской губ. в окрестностях села Глинища и на границе Полтавской и Харьковской губернии // ОАК 1895 г. — СПб., 1897. — С.125-128.

Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України. Полтавська область. — К.: Наук. думка, 1982. — С.48.

Кучера М.П., Сухобоков О.В. и др. Древнерусские поселения Среднего Поднепровья: Археологическая карта. — К.: Наук. думка, 1984. — С.170.

Ляскоронський Василь. Городища, кургани і довгі (зміїві) вали за течією рр.Псла та Ворскли. — Вид. 2-е, репр., доп. — Полтава: Археологія, 1995. — Препринт, вип.9. — С.50

Від редколегії // Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи. — Полтава: Археологія, 1996. — С.9-10.

Гавриленко І.М. Звіт про розвідки пам'яток археології в окрузі Більського городища в заплаві р.Ворскли. Котелевський і Зінківський райони Полтавської області. 1996 р. — Полтава, 1996. — Машинопис // НА ЦОДПА — Ф.е. — Спр. 155. — Арк.7-8.

Наукова концепція державного археологічного заповідника "Більське городище скіфського часу": Наукова концепція, довідки, матеріали, проекти / Золотницький Б.І., Кулатова І.М., Пасько Н.І., Супруненко О.Б., Тітков О.В., Шрамко Б.А. — Полтава: Археологія, 1996. — С.24-27.

Кулатова І.М., Гейко А.В., Золотницька Т.М., МIRONENKO К.М., Супруненко О.Б. Дослідження Глинського археологічного комплексу // АБУ 1997-1998 рр. — К., 1998. — С.91-92.

Золотницька Т.М., Супруненко О.Б. Глинський курганний некрополь // ПАЗ-1999. — Полтава: Археологія, 1999. — С. 188-211.

ТЕХНІЧНИЙ СТАН

характеристика загального стану: для пам'яток археології		Добрий	середній	Поганий	аварійний
	Культурного шару		+		
	найважливіших знахідок	+			
	Насипів валу		+		
	Курганів			+	
	найважливіших знахідок		+		
для пам'яток архітектури та історії	Конструкцій				
	Стін				
	Покриттів				
	Стель				
	Підлоги				
	декору фасадів				
	інтер'єрів				
В інтер'єрі	Живопису				
	Скульптури				
	прикл. Мистецтва				
для пам'яток монументального мистецтва	Цоколя				
	Постаменту				
	Скульптури				
	Грунту				
	Фарбованого шару				

Х. СИСТЕМА ОХОРОНИ

а) категорія охорони

Національна	місцева	не взято
+		

б) дата і № документа про взяття під охорону

Рішення виконкому Полтавської обласної ради від 23 квітня 1982 р. № 247.Порядковий номер за Державним реєстром Національного культурного надбання — № 3956 (см.2205/346/).

Комплекс пам'яток Глинського городища включений до складу Охоронюваної археологічної території «Більське городище» під № 61, за рішенням Полтавської обласної ради від 15 лютого 2001 р.

в) границі охоронної зони (короткий опис з посиланням на стверджуючий документ) визначені

за рішенням виконкому Полтавської обласної ради від 23 квітня 1982 р. № 247.

Межа охоронної зони навкруги могильника проходить за 50-100 м, навкруги городищ і острога — 50 м, решта — обмежена садибами мешканців села.

г) балансова належність і конкретне використання

Комплекс розташований на окраїні населеного пункту і використовується в якості громадського випасу і сінокосів, більше 50% площі курганного некрополя — зайнята лісонасадженнями.

д) дата і № охоронного документа

Дата складання паспорта

Паспорт склав Мироненко К.М., завідуючий
відділом Центру охорони та досліджень пам'яток
археології управління культури Полтавської
облдержадміністрації
 (прізвище, ім'я по батькові, посада або професія)

“30” листопада 2003 р.

_____ (Мироненко К.М.)
 (підпис)

Заст. начальника

управління культури Полтавської облдержадміністрації _____ (Белько О.В.)
 (підпис)

с. Глинське, Зіньківського району, Полтавської області.

Городище, селище, курганный могильник

X - XIV ст.

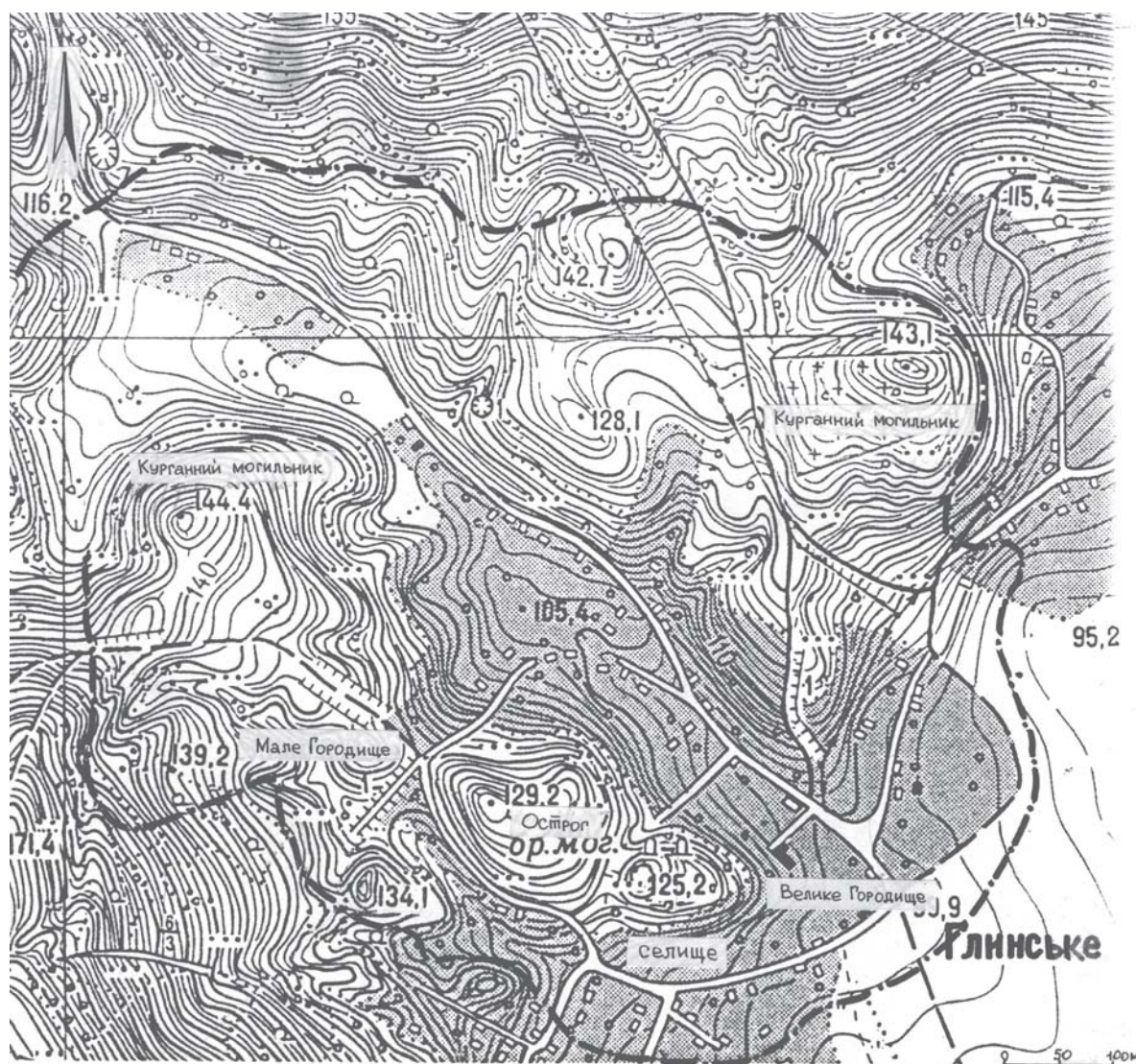

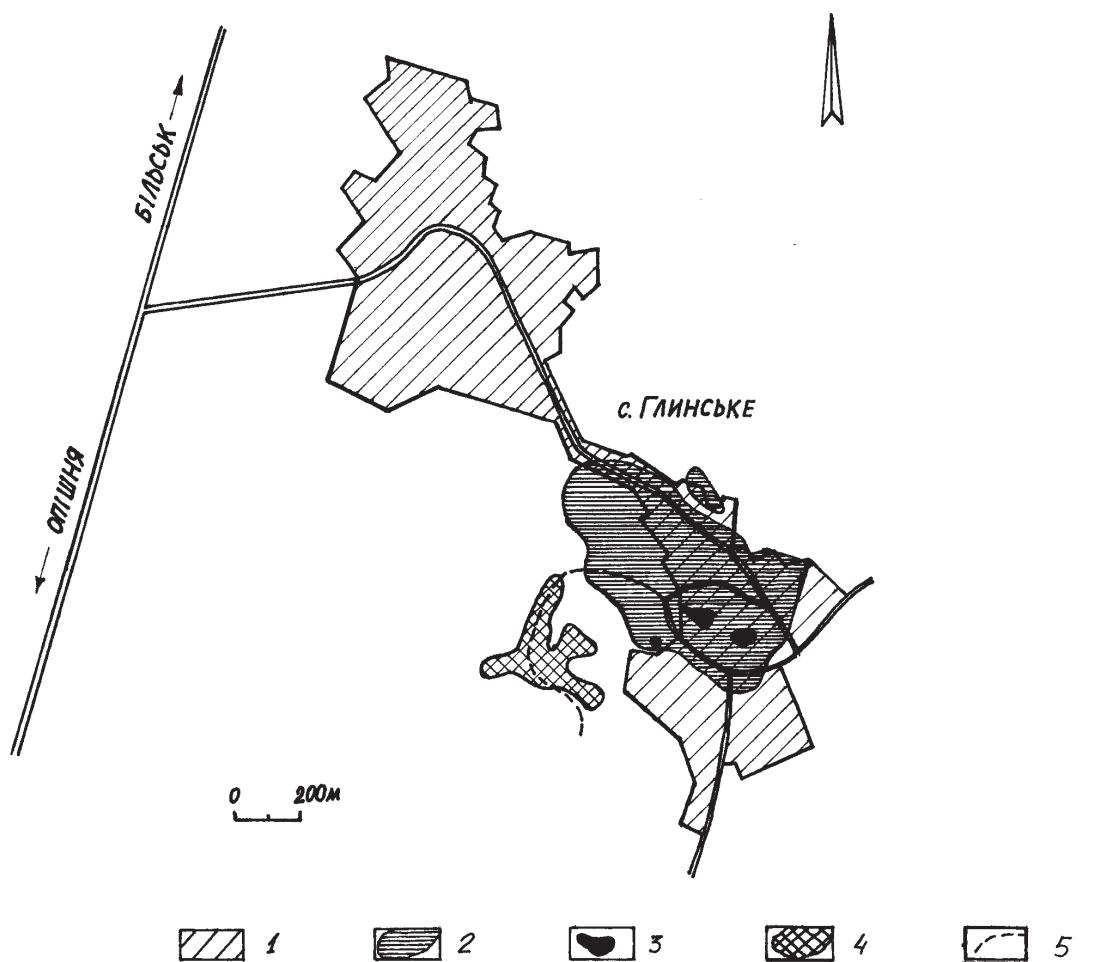
Схема розміщення
(з планованою охоронною зоною).

Основа: Карта М 1:10000. — М.: ГУГК, 1972.

с. Глинське, Зіньківського району, Полтавської області.

Городище, селище, курганий могильник

X - XIV ст.

1 — територія забудови села; 2 — територія посаду; 3 — городища та острог;
4 — курганий некрополь; 5 — польова дорога.

Схема розташування пам'яток.

с. Глинське, Зіньківського району, Полтавської області.

Городище, селище, курганний могильник

X - XIV ст.

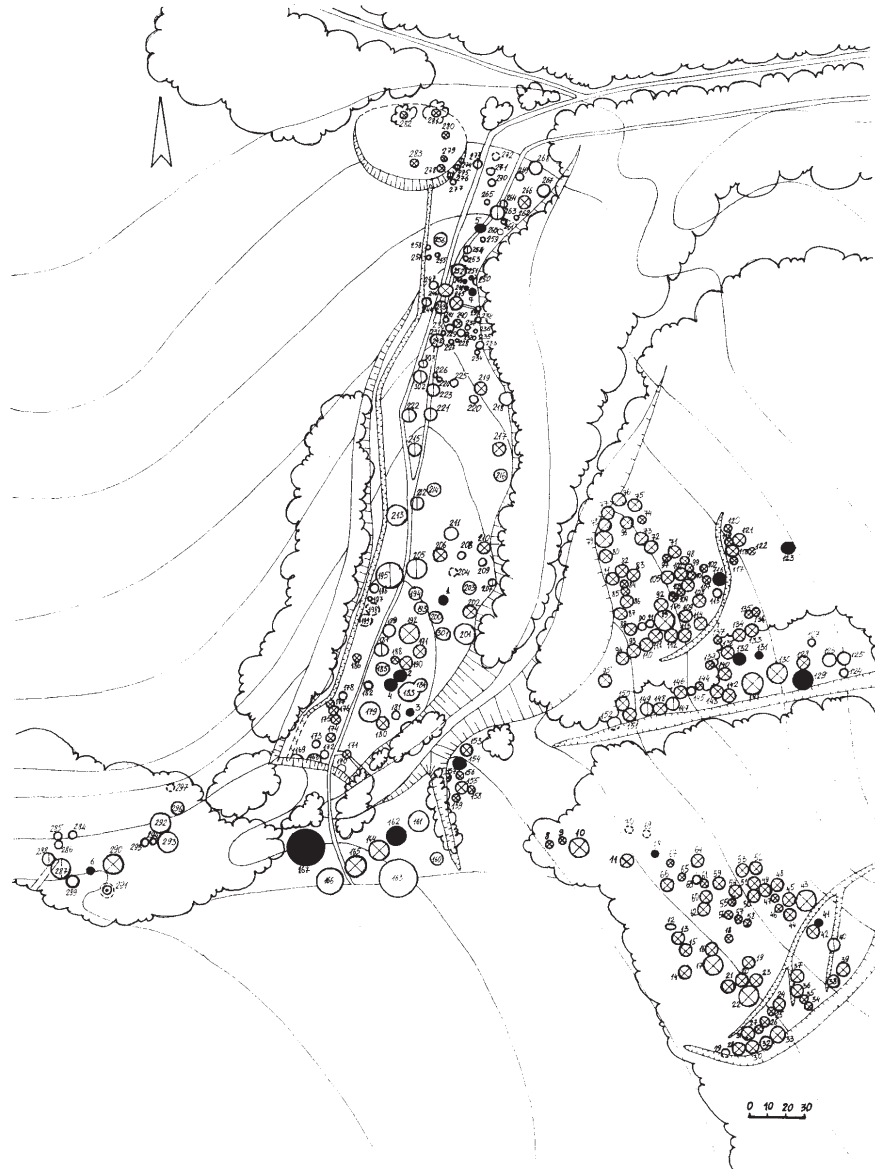
Схема розміщення об'єктів комплексу.

1-2 — вали; 3 — ескарпи; 4 — кургани; 5 — територія посаду.

с. Глинське, Зіньківського району, Полтавської області.

Курганий могильник

X - XII ст.

- кургани; — кургани, пошкоджені грабіжницькими ямами;
 — кургани, досліджені чи розкопані грабіжниками; — насипи, перерізані траншеями чи дорогами
 — сліди насипів курганів

План могильника.

За Золотницькою Т.М., 1999.

с. Глинське, Зіньківського району, Полтавської області.

Городище роменсько-давньоруського часу

ур.Городище

X - XIVст.

Велике городище. Вигляд з півдня.

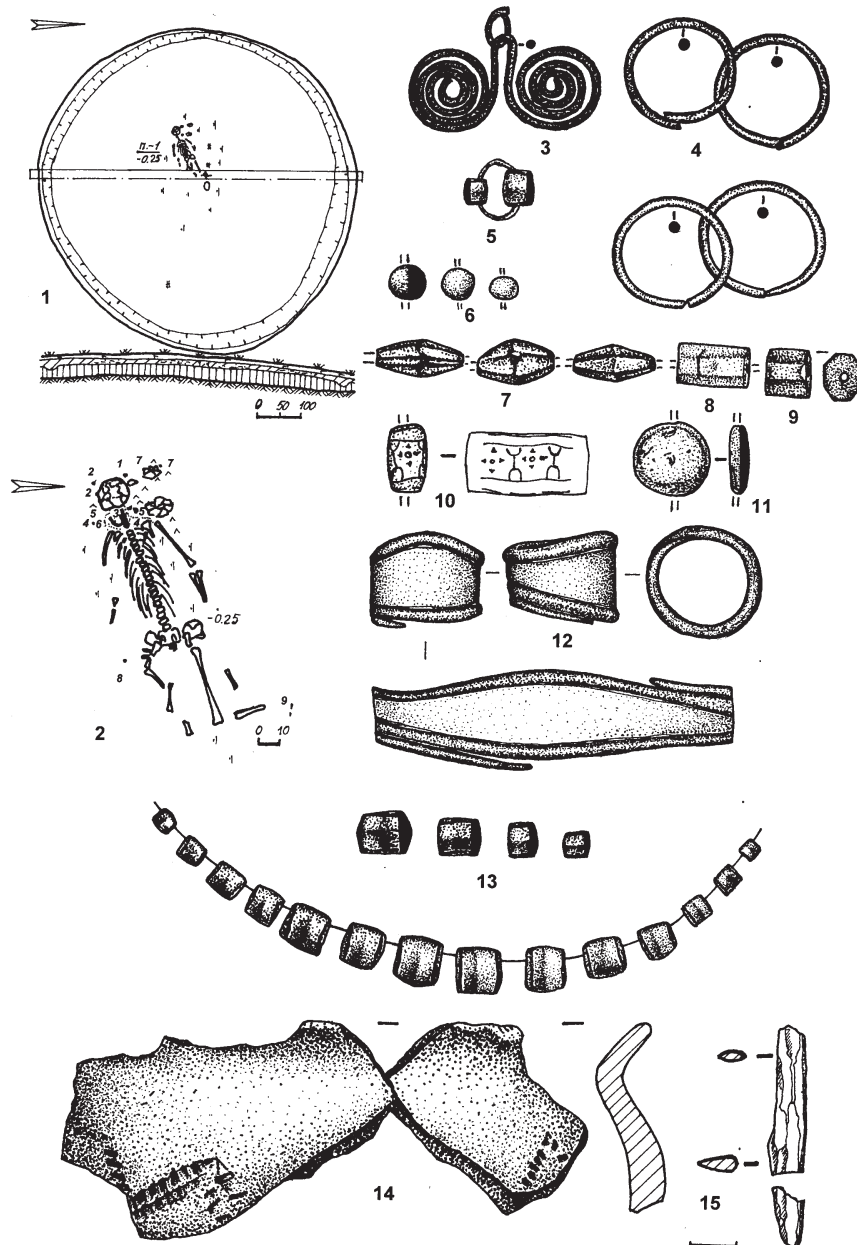
Загальний вигляд комплексу з північного сходу.

Фото Радченка М.О., 2002 р.

с. Глинське, Зіньківського району, Полтавської області.

Курганий могильник

X - XII ст.

Курган №2/1998 р. Початок XI ст.

1 — план та перетин; 2 — план поховання; 3-15 — знахідки.

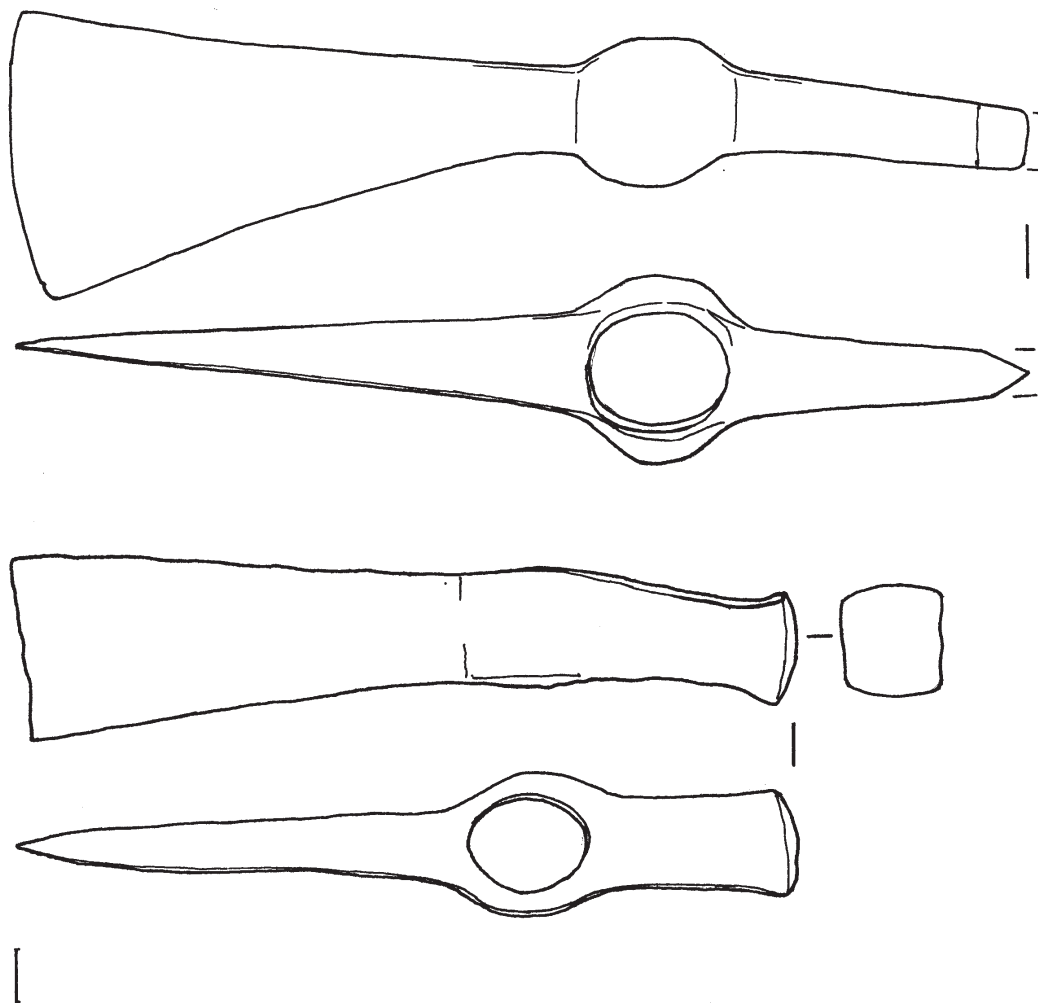
3,4,12 — срібло; 5 — білон, скло, золото; 6-11 — сердолик; 13 — скло, золото; 14 — кераміка

15 — залізо.

с. Глинське, Зіньківського району, Полтавської області.

Курганний могильник

X - XII ст.

Сокири-чекани. VIII - XI ст.

Залізо. Окремі знахідки.